

WIM WILLEMS, HOOGLERAAR SOCIALE GESCHIEDENIS

Polen onlosmakelij

In tegenstelling tot wat veel beleidsmakers denken zal de meerderheid van de circa 150.000 Polen in Nederland blijven. De overheid moet daarop inspelen met een goed sociaal beleid. “Daarmee voorkom je dat de verhouding tussen Nederlanders en deze voor onze economie zo belangrijke groep verder verstoord raakt”. Dat zeggen Wim Willems en Hanneke Verbeek, auteurs van het boek ‘Honderd jaar Heimwee. Over de geschiedenis van de Polen in Nederland’.

Tekst:
Gerrit Wildenbeest,
Foto's: René Faas

Ergens in de zomer van 2010 zag hoogleraar sociale geschiedenis Wim Willems de negatieve aandacht in de Nederlandse media verschuiven van de Marokkanen naar de Polen. Zelf afkomstig uit een arbeidersgezin was hij van huis uit bekend met de krenking die een negatieve beeldvorming mensen kan aandoen, maar ook interesseerde hem de moed en de weerbaarheid, die migranten moeten hebben om huis en haard te verlaten voor de belofte van een beter leven elders. Voeg daarbij zijn jarenlange wetenschappelijke interesse voor migranten en het idee voor het boek ‘Honderd jaar heimwee, de Geschiedenis van Polen in Nederland’ (Amsterdam 2012: Boom Uitgevers, 24,90 euro) dat hij samen met collega-historicus Hanneke Verbeek schreef was geboren.

Het boek, waaraan een groot aantal Poolse auteurs en fotografen hebben meegewerkt, verknoopt algemenere thema's als ‘Polen op de arbeidsmarkt’, of ‘Solidarnosc in Nederland’ met persoonlijke levensgeschiedenissen. De mens achter de Polen, zo vaak eendimensionaal gezien als goedkope arbeidskrachten dan wel overlast

bezorgende wodkazuipers krijgt hierdoor reliëf. Tezamen schetsen de soms ontroerende portretten van Poolse medeburgers een gevarieerd beeld van de onlosmakelijke band tussen Nederlanders en ‘hun’ Polen. Zo vertelt Yvonne Stachowska over haar achtergrond als nazaat van een Poolse mijnwerker in Limburg; er worden Poolse kunstenaars geportretteerd, evenals Poolse militairen die na de Tweede Wereldoorlog door liefdesbanden in Nederland bleven hangen. Beata Borak verhaalt over haar illegale start op de Nederlandse arbeidsmarkt, die via uitzendwerk in de bloemensector uiteindelijk leidde tot haar huidige baan als docente Nederlands. Ook Darek Dusza begon in de tuinbouw, maar heeft thans een eigen bouwbedrijf.

Hanneke Verbeek: “We laten de migranten zelf aan het woord, dat levert verhalen op die bij veel Nederlanders niet bekend zijn”. Willems: “Veel mensen weten niet dat Polen al een hele lange migratiegeschiedenis in Nederland hebben, die begint bij de eerste Poolse mijnwerkers in Limburg aan het begin van de vorige eeuw”. In de vele publiciteit rondom het boek, kregen vooral vragen als ‘blijven

k verbonden met Nederland

ze hier' en 'hoe zal het in de toekomst met hen gaan' de aandacht. In dit interview is dat niet anders. De beide historici geven er met de nodige voorzichtigheid antwoord op, want het gaat voorbij aan het hoofddoel van hun boek. "We kunnen hier hoogstens iets over zeggen vanuit onze kennis van het verleden".

In het boek wordt verschillende malen benadrukt dat het werk dat Polen in Nederland doen vies en uitzonderlijk zwaar is met beroerde arbeidsomstandigheden. Is dat niet te zeer gereedeneerd vanuit het Nederlandse perspectief? In de bolensector hoor je nog al eens dat de Polen zelf het liefst zo lang mogelijke dagen maken om in korte tijd zoveel mogelijk te verdienen.

"Dat heeft twee kanten. In het begin nemen migranten misschien genoeg met onacceptabele arbeidsomstandigheden omdat men zoveel mogelijk wil sparen voor een eigen zaak of het gezin thuis. Maar na een tijdje wil je ook wel eens een normaal leven leiden. En er is nog iets anders. Veel migranten zijn afhankelijk van huisjesmelkers, machtige werkgevers of uitzendbureaus, soms verzorgen die zelf de voedselvoorziening. Dan is het moeilijk om in opstand te komen, er zijn ook maar weinig Polen georganiseerd in een vakbond".

Jullie delen een sneer uit naar beleidsbepalers en sociale wetenschappers die benadrukken dat de meeste Polen hier maar tijdelijk zijn. Maar ook de meeste Polen zelf geven toch aan weer terug te keren naar hun land?

"Wij schatten dat de meerderheid van de Polen zich hier voorgoed zal vestigen. Het is migranten eigen, of het nu om Surinamers,

Turken of Marokkanen gaat, te zeggen dat men terug gaat naar het land van herkomst. Het is een droom, je wilt scoren in je eigen land. Dat vult men dan in op de enquêtes die onderzoekers uitvoeren, al dan niet in opdracht van de beleidsmakers. Maar uit ons historisch onderzoek blijkt telkens weer dat een groot deel van de migranten blijft. Het probleem is dat Nederland zichzelf niet ziet als een immigratieland, men gaat er nog altijd vanuit dat migranten zoals nu de Polen weer terug gaan".

"Dat is het punt dat we willen maken: beleidsmakers moeten juist veel meer investeren in een goede integratie en opvang dan men nu doet. Het ontbreekt bijvoorbeeld aan een op Polen toegesneden arbeidsbeleid. Als je een Europees arbeidsmarktbeleid hebt, moet je ook een nationaal en lokaal integratiebeleid hebben. Wees niet zo huiverig over voorlichting in het Pools of Poolse welzijnswerkers. We hebben deze mensen nodig om arbeidsbehoeften in onze vergrijsde samenleving in te vullen. En het tempert de negatieve beeldvorming, waardoor je voorkomt dat negatieve sentimenten uitgebuit worden en de verhoudingen tussen bevolkingsgroepen verstoord raken".

In hoeverre verschillen de Polen toch niet van andere migrantengroeperingen? De groep Polen die vanaf 1990 Nederland binnen is gekomen, is relatief jong en goed opgeleid; de economie in Polen trekt aan, met de hedendaagse communicatie- en transportmiddelen en de open grenzen binnen de EU kan men gemakkelijk heen en weer reizen.

"Ja, men noemt dat wel 'liquid migration'. De economie in Polen trekt aan, hier is het recessie, maar

we zien niet gebeuren dat men massaal terugkeert. Mensen hebben nu eenmaal behoefte aan worteling. Van de stroom van na 1990 is de helft vrouw, die willen zich settelen, je ziet ook steeds meer jonge koppels naar Nederland komen. Sinds mei vorig jaar mogen Polen zich ook vrij bewegen op de Duitse arbeidsmarkt, maar dat heeft vooralsnog niet geleid tot het wegvloeien van 'Nederlandse' Polen naar Duitsland. Er ontstaan netwerken, je ziet langdurige relaties ontstaan met werkgevers."

Jullie pleiten ervoor om het potentieel van de Polen nog beter te benutten en ze niet te zien als louter concurrenten van de Nederlandse werkenden. Daar zullen de 37 werknemers die onlangs bij bloemenexporteur Sieraflor zijn ingehuurd voor nog goedkopere Poolse uitzendkrachten toch anders over denken.

"Natuurlijk, we zijn op de arbeidsmarkt in zekere zin allemaal concurrenten van elkaar. Dat is van alle tijden. Toen de industrie opkwam verruilden jonge meisjes uit arbeidsgezinnen hun bestaan als dienstbode in voor een beter betaalde baan in de fabriek en kwam er een 'welle' naar Nederland op gang van Duitse dienstbodes. Men zei toen ook al, waarom kunnen onze Nederlandse vrouwen en meisjes dit zorgende werk niet meer doen? Punt is: het gebeurt niet. Net zo als het nu ook niet lukt om Nederlandse werklozen in de kassen of in de asperges aan het werk te krijgen. Vanuit werkgeverszijde begrijpelijk, een jonge Pool werkt twee keer zo hard dan een Nederlandse werkzoekende van 42 jaar. Concurrentie en sociale mobiliteit is het principe van onze kapitalistische economie. De Poolse uitzendkrachten of zzp-ers zijn nu alweer

bang dat ze worden verdrongen door Bulgaren en Roemenen. Door deze vrije markt kunnen we onze producten goedkoper krijgen".

"Concurrentie is niet erg, wel oneerlijke concurrentie van werkgevers of uitzendbureaus die alle regels aan hun laars lappen en mensen laten werken tegen een veel lager salaris dan die 37 werknemers bij Sieraflor. Die oneerlijke concurrentie zit bij die uitzendbureaus, niet bij de Polen die daar komen werken".

In de bloembollen- en bloemensector wordt zeker beseft hoe belangrijk de Polen zijn voor het hun sector. Anderzijds heb je het beruchte PPV- meldpunt waar 175.000 klachten over overlast binnenkwamen.

"Daar waren er maar 40.000 bruikbaar van. En die gingen over dronkenschap, lawaai en parkeeroverlast. Waar heb je het dan over? Dat is klein leed, dat is wat mensen ergert, daar kun je heerlijk in zwelgen. Gezien de tegenacties heeft dat meldpunt er gelukkig ook ertoe geleid dat een hoop weldenkende Nederlanders beter zijn gaan nadenken over de aanwezigheid van Polen hier en meer begrip hebben gekregen over hun positie in onze samenleving".